

Independent Living i Sverige. För mänskliga fri- och rättigheter. Mot diskriminering och särlösningar!

Kamp för rättigheter

Foto: Sari Nykvist

Tillgänglighetsmarschen

16 augusti, Stockholm 2003

Det är dags

Susanne Bergs anförande vid Mynttorget där tillgänglighetsmarschens 600 deltagare slutligen samlats den 16 augusti, är också STILETTEN:s ledare i detta nummer.

Foto: Emma Wallte

Det finns det som är viktigare än tillgänglighet – som kärlek och gemenskap!

Kärleken som den manifesterar sig i vänskap, som den uttrycker sig i speglingen av en älskande, som den kraft vi alla dras mot och önskar leva med och i.

Gemenskapen med familj och vänner, arbetskamraternas samhörighet, medlemskapet i officiella och informella grupper.

Det är detta som i grund och botten är samhällskittet. Det som håller oss samman. Det som skapar det goda livet – i det goda samhället.

SVERIGE ÄR ETT GOTT SAMHÄLLE – eller hur? Det vet vi väl alla? I de flesta officiella skrifter och tal är vi, om inte världsbäst, så i alla fall så mycket bättre än andra. Och ändå finns här utanförskap och isolering, orättvisa, och orättfärdighet, kränkande särbehandling och diskriminering. Samhällets otillgänglighet utestänger oss med funktionshinder. Den diskriminerar oss.

Utformningen av vår fysiska, intellektuella och sociala miljö är inte något nedlagt av högre makter. Sättet som samhället är uppbyggt på är ingen gudomlig sanning. Att vi ska bygga trappor, skriva enbart svartskrift och bara kommunicera via det talade språket är inte en naturlag. Det är inget som vi har valt för evigt, något oföränderligt. Det är en historisk kvarleva av ett gammalt och unket tänkande. Det är ett sätt att se till att de som i dag dominerar kan fortsätta att göra så – på bekostnad av oss andra.

Här inne, bakom maktens murar i riksdag och regering, sitter de som i dag har makten. De som tillhör den dominerande eliten. De som talar vackert om mångfald.

MÅNGFALD! Detta oh så svenska ord, vilket döljer vår olikhet genom att göra oss alla till ingredienser i samma soppa. Visst, lilla vän, får du smaka litet annorlunda och ändå sjuda med oss andra i den svenska grytan. Men fan ta dig om du sticker ut för

mycket, om du kräver rätten till egenart så mycket att du stör, om du tror att du kan kräva förändring. Det är ändå soppan som är viktigast. Anpassning och assimilering går före minoritetens rätt att vara annorlunda.

MAKTEN KAN SNACKA allt den vill om samarbete, information och mer kunskap. Den kan hålla föreläsningar om attityder och bemötande och låtsas att den gör allt för "våra handikappade". Men egentligen, i verkligheten ser de som sitter vid makten inte oss med funktionshinder som jämlikar. De erkänner inte att vi har rätt till vår olikhet, vår särart. De erkänner inte vår rätt till ett jämlikt liv i ett på jämlikhet byggt samhälle.

Vi är inte "någons handikappade". Vi tillhör inte den svenska välfärdsstaten. Den borde tillhöra oss.

Den svenska välfärdsstaten borde vara något mer än en modell av den patriarkaliska familjen där makten utser vissa grupper till "svaga". De som för alltid

ska tas om hand, stå under förmyndarskap och behandlas som barn. Vi lever i ett samhälle där "tycka-synd-om" och "ta-hand-om" är det som gäller.

Detta är ett synsätt som tillåter att alla de hinder som utestänger funktionshindrade ses som något individuellt. Men otillgänglighet är inget privat problem. Det är ett gemensamt ansvar. Vi funktionshindrade behöver inget "tycka-synd-om", inget "ta-hand-om". Vi kräver respekt, representation och makt.

OTILLGÄNGLIGHET är inte ett privat problem. Det är ett samhällsproblem. Otillgänglighet är inte en fråga om attityder. Det handlar om diskriminering. Och diskriminerande handlingar och beteenden ska inte behandlas med välmenande tal om bemötande. Diskriminering ska förbjudas i lag.

Lagstiftning för att förbjuda diskriminering kan förändra samhället. Antidiskrimineringslagstiftningens mål är att avskaffa diskriminering och åstadkomma

jämlikhet. Att behandla samhällets invånare jämlikt är inte något som ska göras av välvilja; inte heller är det något som riksdag och regering snällt ska be vissa samhällsinvånare att ge andra. Jämlikhet är inte något man gör "för sin godhets skull". Det är något man gör för att det förväntas. Det är något man gör för att otillgänglighet och diskriminering är förbjuden i lag.

Kärlek och gemenskap kan inte lagstiftas fram. Men med lagens hjälp kan man se till att människor får förutsättningar som möjliggör både gemenskap och kärlek.

Antidiskrimineringslagstiftning är inte en fråga om särlösningar och speciell behandling. Det är det absolut motsatta; det är en garanti mot segregation. Det är en garanti för lika behandling. Det är att utöka samhällsgemenskapen till att verkligen omfatta "alla". Det handlar om grundläggande spelregler: Du har inte rätt att behandla mig på ett annat sätt än du behandlar andra. Jag har lika rätt som du.

DET ÄR DAGS för vårt gemensamma samhälle att sluta favorisera icke-funktionshindrade på funktionshindrades bekostnad.

Det här landet har hållit på länge nog att diskutera funktionshindrade som samhällsproblem. Det här landet har ägnat tillräcklig tid åt att lappa över orättfärdiga skillnader med välmenande klappar på huvudet. Det här landet har tillräckligt länge struntat i att göra det i grunden rätta.

Det är dags för Sverige att äntligen erkänna funktionshindrades rätt till jämlikhet; att ge oss tillgång till samhället på lika villkor; att lagstifta bort diskriminerande otillgänglighet.

ATT DISKRIMINERA ELLER EJ är inte någon förhandlingsfråga. Diskriminering är helt enkelt inte acceptabel. Och det som är oacceptabelt förbjuder man.

Vi kräver en antidiskrimineringslagstiftning!

Det är dags nu!

SUSANNE BERG*

Independent Living i Sverige

Independent Living i Sverige arbetar handikappolitiskt för ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. IL i Sverige arbetar också för en undergripande lagstiftning med verk samma sanktioner på områden som t.ex. exempel tillgänglighet till offentliga miljöer och en kollektivtrafik för alla.

IL i Sverige är en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

200 kr/år.

Postgirokonto 73 66 70-1

STILETTEN är organ för Independent Living i Sverige och kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living, **STILETTEN** kommer ut fyra gånger om året.

Redaktör och grafisk form: Roland Ewers, 0340-45098

Annons och produktion:

Sinfo AB 031-333 17 10

Tryck: Trydells Tryckeri, Laholm 2003

Ansvarig utgivare: Walter Hirsch

Postadress STIL:

Arenavägen 63, 121 77 Johanneshov.

Tel 08-506 221 50, Fax 08-506 221 70,

IT: www.stil.se

eller e-post: johan.sjogren@stil.se

Uppskjutet beslut om "Rullstolstaxi"

Beslut om "Rullstolstaxi" och andra föreslagna taxeändringar i färdtjänsten skjuts upp. Den borgerliga minoriteten i Landstingsfullmäktige använde den 9 september sitt veto och återremitterade ärendet. I skrivande stund (11 september) kan landstingets pressekreterare bara meddela att nästa möte troligen äger rum i oktober och att beslutet blir detsamma då.

I anslutning till mötet i landstingsfullmäktige demonstrerade ett 20-tal personer från olika handikappförbund sin vrede över det föreslagna beslutet. RED*

President Roosevelt sa en gång att måttet på hur en demokrati fungerar är hur minoriteten av befolkningen behandlar sina minoriteter.

I Sverige och USA visar människor med funktionshinder i dagarna att det inte står rätt till på den punkten i respektive demokrati. Den unga demokratin i Sydafrika kanske kan visa vägen.

Redaktören*

Angående prenumerationer och adressändringar

Adressen för adressändringar, uppsägningar av prenumerationer, beställning av prenumerationer med mera ska vara:

STIL, Arenavägen 63, 121 77 Johanneshov.

Vi har satt detta tecken vid medverkande som har erfarenhet av eget funktionshinder. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar det som en merit i arbetet med att skapa opinion och politik för medborgerliga rättigheter och mot diskriminering av människor med funktionshinder.

INNEHÅLL

Allmän information, *sid 3*

Ledare, Krymplingperspektivet, *sid 2*

Marsch för tillgänglighet, *sid 5*

Krönika: Fem kilometer historia, *sid 7*

Washington maj 2003, *sid 8*

Delaware september 2003, *sid 10*

ADAPT och Independent Living?, *sid 11*

Vardagshjälten, *sid 14*

Notiser, *sid 18*

Krävs det social kompetens för att behålla livhanken, *sid 20*
Staten betalar inte sina räkningar, *sid 22*

Sydafrika – en förebild för Sverige?, *sid 24*

Korsord, *sid 27*

600 på marsch för sina rättigheter

Foto: Sari Nykvist

Från när och fjärran hade folk samlats i ett regnigt Stockholm för att delta i tillgänglighetsmarschen 16 augusti. Arrangörerna uppskattar antalet deltagare till runt 600 personer.

På Mynttorget samlades sedan cirka 200 personer för att lyssna på olika talare. På plakat framfördes slagord som "Sluta svamla – Lag nu". Syftet med marschen var bland annat att synliggöra tillgänglighetsfrågan.

KRAVEN ÖVERLÄMNANDES till stadsrådet Berit Andnor. Andnor sa att hon hade förståelse för den otålighet som publiken känner kring att förändringarna går så långsamt.

Arrangörerna hade tagit ett vitt grepp på tillgänglighet, även om de flesta som samlats på Mynttorget hade någon form av rörelsehinder. Framme på scenen hölls tal och kampsånger. Adryan Linden var en av talarna.

– **VI FINNER OSS INTE** längre i att bli instängda. Otillgängligheten är en skam för detta land.

Han fick medhåll från Förbundet unga rörelsehindrades ordförande Jonas Franksson, som ansåg att det inte bara var politikernas fel utan även att handikapprörelsen borde ha jobbat mer kring tillgänglighet.

DET ENDA POLITISKA PARTI som stödde marschen finansiellt var Miljöpartiet de Gröna.

– När mina kompisar som har permobil ska hälsa på mig i riksdagshuset måste de gå in bakvägen. Då är det inte de som är funktionshindrade. Det är demokratin i Sverige som har funktionshinder, utropade riksdagsledamoten Gustav Fridolin, mp, och fick applåder.

IKAPP

En enad front för ett tillgängligt samhälle och för att slå vakt om assistansreformen. Foto: Lars Epstein, Pressens bild

Sari Nykvist

Fem kilometer historia

Aldrig har jag sett så många människor på Stockholms gator, som samlats för att värna om och kräva funktionshindrades rättigheter. Att sexhundra personer trotsade ösregnet och marscherade den fem kilometer långa sträcka den 16 augusti innebar, mig veterligen, att Sverige skrev handikapphistoria.

Ljudet av trummor och slagord var ibland rungande. Människor stannade upp längs trottoarer och hörde oss skandera; "Vad vill vi ha?" "TILLGÄNGLIGHET." "När vill vi ha det?" "NU." Andra öppnade sina fönster för att nyfiket titta ut. Plakat och banderoller av alla de slag skrek ut sina budskap. "Independent Living" var ett av dem.

Marschens två viktigaste krav var att införa en antidiskrimineringslag som upptar ett förbud mot otillgänglighet och att värna om den lag om stöd och service åt vissa funktionshindrade, LSS, som ger rätt till bland annat personlig assistans. Sättet på vilket lagen finansieras har ända sedan den kom 1994, starkt ifrågasatts av kommunerna. Ett annat välkänt ämne som debatterats mycket i massmedierna är domstolstrotset. I dessa fall har kommunerna struntat i att verkställa domar som vunnit bifall. På så sätt har den enskilde som sökt bistånd drabbats både genom utebliven insats och att ett bifall inte går att överklaga i domstol.

En appell överlämnades till regeringens handikappminister Berit Andnor, i samband med marschen. I hennes tacktal uttryckte hon att regeringen gör en hel del men att mycket kvarstår för att göra samhället tillgängligt.

Ministern verkade stundtals ostadig på rösten. Kanske blev hon rörd av att se så många gå man ur huse för att kräva sin rätt till fullvärdigt medborgarskap, som tillgänglighet innebär.

Ett oberoende och självständigt liv, för oss, kan bli möjligt först när samhället inkluderar – och inte som i dag exkluderar – personer med funktionshinder. Sverige vill vara bäst men exemplen där otillgänglighet utestänger och diskriminerar är många. I appellen gavs några exempel:

När ett barn inte kan komma in i sin skola eller nyttja sin lekplats diskrimineras barnet. När en person som sitter i rullstol inte kan komma in i en affär blir personen diskriminerad. När en person med synskada inte kan ta del av myndighetsinformation på webben blir personen diskriminerad. När en person med läs- och skrivsvårigheter förvägras sin lagstadgade rätt till särskilda insatser i skolan blir personen diskriminerad. Att inte kunna nyttja tåg, bussar, båtar, flyg eller hyrbilar som alla andra är diskriminering.

Det återstår att se hur stor effekt vår marsch hade på dem som innehar den politiska makten att förändra och tillgodose våra krav för att i verklighet och inte, som i vissa fall i dag, bara på pappret nedskrivna rader om "ett samhälle för alla".

Det är med glädje jag minns denna blöta lördagseftermiddag, när jag kom hem dyngsur av allt vatten som slog följe med oss under vår första men absolut inte sista, hoppas jag, marsch för TILLGÄNGLIGHET.

SARI NYKVIST*

Washington maj 2003

I USA pågår slaget om MICASSA med full styrka. I maj demonstrerade 500 ADAPT-aktivister utanför Vita huset. Ett hundratal blev arresterade. Den 4 september startade ett par hundra aktivister från olika städer en marsch på 23 mil mot Washington, där man ska manifestera sitt stöd för MICASSA – ett nytt lagkoncept som om det går igenom, ger funktionshindrade rätt till personlig assistans, med statlig finansiering.

Impulserna från denna kamp blev också startskottet för Tillgänglighetsmarschen i Stockholm. Foto: Tom Olin.

I maj demonstrerade cirka 500 ADAPT-aktivister i Washington. Demonstrationen var ett led i organisationen "Free our people":s kampanj "No more stolen lives!", inga fler stulna liv! Ett hundratal aktivister blev arresterade utanför Vita huset i Washington.

Man påtalade att många amerikanska medborgare blir bestulna på sina liv på grund av fördomar i det amerikanska samhället.

Funktionshindrade avlöste varandra och vittnade om de vidriga förhållanden som råder i "Nursing Homes", påtvingade institutioner som drivs i vinstsyfte.

På en cirka 50 meter lång banderoll fanns också dessa vittnesbörd tryckta med bilder på personer. Bush-administrationen och kongressen ska inte kunna undgå att få veta hur livet ser ut för en funktionshindrad amerikansk medborgare. Eller, som en arresterad aktivist uttryckte det:

– ADAPT kommer aldrig att tystna!

Efter tre varningar gick polisen till handling och arresterade ett hundratal aktivister.

– Den amerikanska allmänheten kommer att förstå hur mycket pengar som rinner i väg på detta vansinniga alternativ, sa en aktivist från Kansas.

– Vad skulle president Bush säga om att tvingas gå och lägga sig klockan åtta på kvällarna? undrade någon från Salt Lake City.

I september var det alltså dags igen. Arrangörerna räknade med att en 23 mil lång marschskulle avslutas med att ca 20 000 människor skulle samlas vid målet – Vita huset – den 17 september.

Såvitt vi erfar vid denna tidnings pressläggning, slöt ytterligare 350 aktivister upp tillsammans med de ca 200 marschdeltagarna vid finjalen

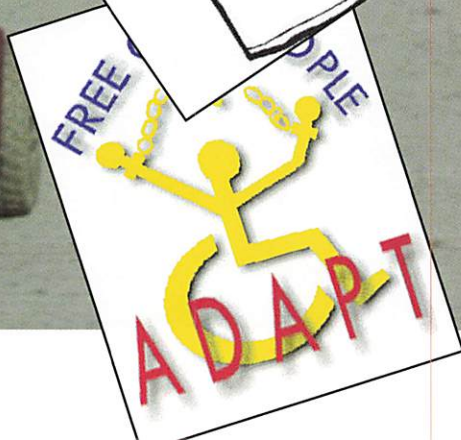
KÄLLA: FREE OUR PEOPLE*

Bilden, tagen den 6 september visar ADAPT-aktivister som just har påbörjat den 23 mil långa marschen mot Washington. Där beräknar man att cirka 20 000 människor ska sluta upp framför Vita huset den 17 september. Syftet är att markera nödvändigheten att genomföra det nya lagkonceptet MICASSA och bevara det redan genomförda ADA.. Foto: Tom Olin

Delaware september 2003

ADAPT

Independent Living-rörelsens historia bygger på en livssyn som innebär att människor med funktionshinder borde ha samma medborgerliga rättigheter, valmöjligheter och kontroll över val i sina liv, som människor utan funktionshinder har.

Independent Living-rörelsens har samma grogrund som den kamp för medborgerliga rättigheter som afroamerikaner utkämpade under 1950- och 1960-talen. Övergripande ämnen – vanhelande behandling på grund av trångsynthet och felaktiga stereotyper vad gäller byggnader, utbildning, transport och arbete – och strategier och taktik liknar varandra på många sätt. Independent Living-rörelsens historia och dess grundläggande filosofi har även mycket gemensamt med andra politiska och sociala landsomfattande rörelser under sent 1960-tal och tidigt 1970-tal. Det finns åtminstone fem rörelser som har påverkat rörelsen för funktionshindrades rättigheter.

DEN FÖRSTA SOCIALA RÖRELSEN var avinstitutionaliseringen; ett försök att flytta människor, i första hand dem med utvecklingsstörningar, ut ur institutionerna och tillbaka till sin hemmiljö. Denna rörelse leddes av familjeförsörjare och föräldrar till utvecklingsstörda barn och grundades på den "normaliseringsprincip" som Wolf Wolfensberger, en

Det är ett historiskt faktum att en privilegierad grupp sällan ger upp sina privilegier frivilligt. Individer kanske ser det moraliska ljuset och överger sin orättfärdiga position, men, som vi ständigt påminns om, tenderar grupper att vara mer omoraliska än individer. Vi vet, genom smärtsamma erfarenheter, att frihet aldrig skänks bort frivilligt av förtryckaren, den måste krävas av den förtryckte. MARTIN LUTHER KING

och Independent Living

sociolog från Kanada, utvecklade. Hans teori innebar att människor med utvecklingsstörningar borde leva i en så "normal" miljö som möjligt, om de förväntades att uppföra sig "normalt". Andra förändringar ägde rum på vårdhem där unga människor med många olika typer av funktionshinder förvarades i brist på "bättre" alternativ.

NÄSTA RÖRELSE som påverkade de funktionshindrades rättigheter var rörelsen för **MEDBORGERLIGA RÄTTIGHETER**. Även om människor med funktionshinder inte fanns med som skyddad grupp i lagen för medborgerliga rättigheter, fanns möjligheten att människor som grupp, åtminstone lagligt sett, kunde erhålla rättigheter. När funktionshindrade människor iakttog Rosa Parks mod då hon utmanade åkte längst fram i en allmän buss, insåg de den direkta utmaning det innebar att ens få stiga på bussen.

RÖRELSEN FÖR "SJÄLVHJÄLP", som egentligen startades under 1950-talet då organisationen Alcoholics Anonymous (anonyma alkoholister) grundades, kom i gång ordentligt under 1970-talet. Många böcker om självhjälp gavs ut och stödgrupperna blev allt fler. Självhjälp och kamrattstöd utgör två hörnstenar i Independent Livings filosofi. Enligt denna lära anses människor med liknande funktionshin-

ADAPT:s flagga med staterna i form av handikappsymbolen och nedan en ADAPT-aktivist protesterar mot Nursing homes. Foto: Tom Olin

der ha lättare för att hjälpa och förstå varandra, än människor som inte delar erfarenheter av liknande funktionshinder.

RÖRELSEN FÖR AVMEDICINERING närmade sig hälsovården med ett mer holistiskt synsätt. Man ville "avmystificera" det medicinska samhället. En annan hörnsten i Independent Living-rörelsens filosofi blev följaktligen förändringen bort från den auktoritära

medicinska modellen, mot ett paradigm som sade att individens möjligheter och ansvar att definiera och tillgodose sina egna behov borde stå i centrum.

KONSUMENTPOLITIK är den sista rörelse som beskrivs här. Denna rörelse innebar att konsumenter började ifrågasätta produkters tillförlitlighet och pris. Ralph Nader var den mest friskspråkiga förkämpen i rörelsen, och hans

ADAPT och Independent Living

följeslagare blev kända som "Nader's Raider's" (Naders soldater). Störst betydelse för Independent Living-rörelsen i dag har kanske idén om att konsumenter ska ha kontroll över varor och tjänster, över de möjligheter och val som finns tillgängliga för dem.

INDEPENDENT LIVING-rörelsens paradigm, som utvecklades av Gerben DeJong under sent 1970-tal, föreslog en förändring bort från den medicinska modellen, mot en modell där individen är självständig och oberoende. Precis som inom de rörelser som har beskrivits tidigare, menar denna teori att problem och "bristfälligheter" ligger hos samhället, inte hos individen. Människor med funktionshinder såg inte längre sig själva som trasiga eller sjuka – de behövde verkligen inte lagas. De verkliga

problem som mötte funktionshindrade utgjordes av sociala och attitydmässiga hinder. Lösningen bestod i att förändra och rätta till samhället, snarare än de funktionshindrade människorna. Viktigast av allt var att beslut måste fattas av individen, inte av läkare eller rehabiliteringspersonal.

MED DESSA PRINCIPER i centrum började människor att se sig själva som starka, självtillräckliga och självstyrda, snarare än som passiva offer, välgörenhetsobjekt, krymplingar eller individer som inte är hela. Funktionshinder började uppfattas som naturliga, inte helt ovanliga, erfarenheter i livet, i stället för som tragedier.

WADE BLANK INLEDDE sin livslånga kamp för medborgerliga rättigheter tillsammans med Dr Martin Luther King i Alabama. Under denna period lärde han sig om det fullständiga förtryck som drabbade människor som ansågs stå utanför den "ledande riktningen" i vårt "civiliserade" samhälle. 1971 arbetade Wade med att försöka förbättra livskvaliteten för unga patienter på en vårdinrättning, Heritage House. Dessa ansträngningar, som bland annat innefattade att några patienter fick gå på en konsert med Grateful Dead, misslyckades till sist. Institutionens tjänster och dagliga rutiner kom på kant med strävan efter personlig frihet och ett liv med värdighet.

1974 GRUNDADE Wade "the Atlantis Community" (Atlantisgruppen), en samhällsbaserad modell med konsumentkontroll för ett självständigt liv. Atlantis

Community erbjöd personlig assistans i första hand under konsumentens kontroll inom en samhällsmiljö. Atlantis Communitys första konsumenter var några av de unga patienter som Wade hade "befriat" från Heritage House (efter att han blivit av med jobbet). Inledningsvis erbjöd Wade personlig assistans till nio människor på egen hand utan betalning, så att dessa individer kunde integreras i samhället och leva självständiga och värdiga liv. 1978 insåg Wade och Atlantis att tillgång till kollektivtrafik var ett måste om funktionshindrade människor skulle kunna leva självständiga liv i samhället. Detta år grundades American Disabled for Accessible Public Transit (**ADAPT**, funktionshindrade amerikaner för tillgänglighet i kollektivtrafik).

5-6 JULI 1978 HÖLL Wade och 19 funktionshindrade aktivister en buss "gisslan" i en korsning i Denver, Colorado. ADAPT utvecklades så småningom till landets första organisation med aktivister för funktionshindrades rättigheter på gräsrotsnivå.

Våren 1990 uppmärksammade Sam Skinner, transportminister, äntligen upp förordningar som skulle kräva att bussar utrustades med hiss. Dessa förordningar realiserade en lag som stiftades 1970 – the Urban Mass Transit Act (lagen om urban kollektivtrafik) – som krävde att nya bussar utrustades med hiss. Kollektivtrafiksindustrin hade under 20 år lyckats med att förhindra att denna del av lagen genomfördes, ända tills ADAPT ändrade inställning och även fick

ADAPT-aktivister kravlar sig upp mot Vita huset. Foto: Tom Olin

landet att göra det. 1990, efter att the Americans With Disabilities Act, ADA, godkändes, riktade ADAPT om sitt mål mot ett nationellt system av samhällsbase-rad personlig assistans. Man ville se slutet på det apartheid-liknan-de system som isolerade funk-tions-hindrade människor genom att spärra in dem i institutioner mot deras vilja. Initialordet ADAPT blev American Disabled for Attendant Programs Today (funktionshindrade amerikaner för personlig assistans i dag). Kampen för en nationell policy för beledsagartjänster och ett slut på institutionaliseringen pågår än i dag.

Wade Blank dog 15 februari 1993 då han, utan att lyckas, för-sökte rädda sin son från att drunkna i havet. Wade och Ed Roberts fortsätter att leva i mång-as hjärtan och i den fortsatta kampen för funktionshindrade människors rättigheter.

ED ROBERTS och Wade Blanks liv som ledare av rörelsen för funktionshindrades rättigheter, utgör slående exempel på Independent Living-rörelsens historia, filosofi och utveckling i USA. För att detta enkla utkast över Independent Living-rörel-sens historia ska bli mer fullstän-digt, bör vi ta en titt på den lagstiftning som rör funktion-shindrades rättigheter. Vi bör speciellt titta på den ursprungliga "bibeln" för funk-tionshindrade människors rättigheter, the Rehabilitation Act (ung. lagen om rehabilitering) från 1973.

De medborgerliga rättigheter-na för funktionshindrade har tre årtionden på nacken. En viktig

Judy Heumann, en av IL:s för-grundsgestalter, här på besök i Stockholm 1998. IL Sverige de-monstrerade då och ordnade in-ternationell hearing om medbor-gerliga rättigheter för människor med funktionshinder.

Foto: Ulla Lovén

del i denna 30 år långa process är berättelsen om hur lagen om re-habilitering från 1973 slutligen godkändes och sedan genomför-des. Det är berättelsen om den första organiserade protesten för funktionshindrades rättigheter.

1972 godkände kongressen en rehabiliteringsproposition som Independent Living-aktivister

jublade över. President Nixons veto förhindrade att denna propo-sition blev lag.

I NEW YORK CITY arrangerade **JUDY HEUMANN**, tidigt en ledare för funktionshindrades kamp, en sittstrejk på Madison Avenue till-sammans med 80 andra aktivis-ter.

Trafiken stoppades. Efter en uppsjö av arga brev och protester satte sig kongressen över Nixons veto i september 1973, och pro-positionen om rehabilitering från 1973 blev äntligen lag – **LAGEN OM REHABILITERING**. Godkän-nandet av denna centrala lag blev början på den kamp för att reali-sera och revidera lagen enligt de visioner som Independent Living-förkämpar och aktivister för funktionshindrades rättighe-ter hyste. Viktiga rader i lagen om rehabilitering säger att:

"Ingen på andra sätt kompe-tent handikappad individ i USA ska, enbart på grund av sitt han-dikapp, uteslutas från att delta i, nekas förmånen av, eller utsättas för diskriminering under något program eller någon aktivitet som erhåller statligt ekonomiskt stöd."

(f.f.)

ADAPT ger aldrig upp. Foto: Tom Olin

ADAPT och ...

Förkämpar insåg att denna lag skulle behöva regleringar för att realiseras och upprätthållas. 1977 hade president Nixon och president Ford både hunnit komma och gå. Jimmy Carter hade blivit president och utsett Joseph Califano till hälso-, utbildnings- och socialminister. Califano vägrade att ta upp regleringar, gavs ett ultimatum och en deadline den 4 april 1977. Men den 4 april passerade utan att Califano yttrade ett ord om saken.

DEN 5 APRIL demonstrerade människor med funktionshinder i tio städer över hela landet. När dagen var slut var demonstrationerna över i alla städer utom en.

I San Fransisco vägrade demonstranterna att skingras.

Demonstranterna, fler än 150 människor med funktionshinder, hade tagit över stadshuset och vägrade att lämna det. De stannade där till den 1 maj. Califano hade tagit upp frågan om regleringar den 28 april, men demonstranterna stannade tills de hade fått gå igenom regleringarna och samtyckt om dem.

Läxan vi kan lära oss är simpel. Som Martin Luther King sade:

Det är ett historiskt faktum att en privilegierad grupp sällan ger upp sina privilegier frivilligt. Individer kanske ser det moraliska ljuset och överger sin orättvisa position, men, som vi ständigt påminns om, tenderar grupper att vara mer omoraliska än individer. Vi vet, genom smärtsamma erfarenheter, att frihet aldrig skänks bort frivilligt av förtryckaren, den måste krävas av den förtryckte."

Vardagshjälten

Hej igen! säger expediten på macken och ler igenkännande. Men så händer det något oväntat. En "civilklädd" person tar över tankmunstycket med orden: – "Du har väl fullt upp därinne?" till expediten, som tacksamt försvinner in till kassan.

– Vad vill du ha, och hur mycket? frågar den okände mannen.

– 95 oktan för 200 kronor, svarar jag osäkert och undrar för mig själv om han kanske är anställd och på väg till eller från sitt

arbetspass. Eller är han en annan kund ...? Det är andra gången jag av olika omständigheter besöker macken.

– **VILL DU KÖPA** ett par paket cigaretter och en påse chips åt mig också, frågar jag ännu mer osäkert. Vad kan man begära?

I de flesta fall brukar jag undanbe mig "hjälp" från andra kunder, men nu hann jag inte uppfatta situationen.

Mannen blir påtagligt irriterad och ber mig att upprepa min beställning. Motvilligt försvinner

Mack. Foto: André Maslenniko, Pressens bild

Följande episod visar hur det kan gå när en hjälpinsats sker på hjälparens villkor och inte på de villkor som den som behöver hjälpen ställer. Personlig assistans som en lagstadgad rätt ger oss möjlighet att ordna det som vi själva vill. Det är bland annat därför vi demonstrerar på gatorna, för att värna om elementära rättigheter i vardagslivet.

*STILETTEN är öppen för dig som vill berätta om dina upplevelser i vardagslivet. RED**

han in i butiken.

– Ja, det var väl dagens goda gärning, säger han när han kommer ut och lämnar varor och växelpengar. Kommentaren är uppenbart mest riktad till honom själv, och skulle kunna tydas som ett sätt att återupprätta rollen som vardagshjälte, han hade ju faktiskt blivit utnyttjad. Jag sväljer förtreten och åker därifrån.

PÅ MOTORVÄGEN PÅPEKAR andra vardagshjältar med gester och åtbörder att tanklocket inte är stängt. Jag nickar bekräftande,

men drar slutsatsen att det förmodligen bara är det yttre locket som inte är stängt. Följaktligen glömmer jag episoden när jag kommer hem.

En stund senare påminner min uppmärksamme son mig att locket inte är stängt. Jag avfärdar med att det kan vara till nästa gång vi tankar.

– Men, något hänger utanför tanken, envisas sonen. Det visar sig att inte ens det innersta locket till bensintanken är stängt och åtdraget. Det finns alltså en stor risk för explosion.

DET ÄR DROPPEN som får bägaren att rinna över för mig. Jag ringer upp den aktuella bensinmacken och beskriver situationen. Jag förklarar att expeditions tillfällige ”medarbetare” i allra värsta fall kunde ha orsakat en katastrof. Jag understryker att jag har full förståelse för att hon har svårt att lämna kassan, men att jag hellre vill ha det beskedet. Då kan jag nämligen själv välja hur jag ska tackla situationen.

Expediten undrar om jag kommer att fortsätta att vara kund hos dem, vilket jag tolkar som att hon uppfattat situationen och mitt klagomål rätt.

FOLKE WALENTIN*

Linc och spade

Förr brukade personalen på bensinstationer serva kunder utanför butiken, oavsett om det ingick i priset eller ej.

Nattöppna mackar med en expedit får denne av säkerhetsskäl inte lämna kassan. I övrigt är det sällan man blir nekad service i dessa sammanhang. Det har gjorts ett par försök att underlätta kommunikationen mellan funktionshinder och mackpersonal. Båda i Stockholm och båda i överenskommelse mellan branschen och något handikappförbund. Vid ena försöket användes en spade försedd med en tydlig handikappsymbol. Med den skulle föraren fånga mackpersonalens uppmärksamhet.

”Linc”-systemet – det andra försöket, var en liten radiodosa som gav signal till personalen på macken. I dag finns mobiltelefonen.

Har man inte personlig assistans är man beroende av den policy som tillämpas på den aktuella macken.

På Svenska Shell, till exempel, säger man att på de mackar som drivs som egna företag, svarar var och en givetvis själv för relationerna med kunden. Där finns bara avtal gällande varunamn och liknande.

För Select-butikerna som drivs av Svenska Shell centralt gäller företagets allmänna policy för kundrelationer. Alla ska behandlas lika, och det finns inga särskilda begränsningar i servicen till funktionshindrade förare.

RED*

Ny FN-rapportör

En arabisk prinsessa från Qatar, Sheikha Hessa, har utsetts till ny FN-rapportör för handikappfrågor. En utnämning som mött kritik från handikapprörelsen.

– Jag känner mig kränkt som individ, säger Birgitta Andersson, ordförande för Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening, SHIA.

Vid årsskiftet avgick Bengt Lindqvist som FN:s rapportör för handikappfrågor. Under en tid gick rykten om att en okänd kvinna från Qatar skulle ta över.

I somras kom bekräftelsen från FN. Besvikelsen blev stor hos Kicki Nordström som leder IDA, ett globalt nätverk av handikapporganisationer. Organisationen företräder 600 miljoner människor.

– Det finns personer som är bättre för uppdraget. Det som gör oss besvikna är att hon inte har

någon handikappkunskap och handikapperfarenhet. Alla är lika besvikna men det finns inget vi kan göra åt det här. Det är bara att gilla läget.

Kicki Nordströms egna favoriter till posten var Ann-Marit Sæbones, som varit borgmästare i Oslo och som själv är rörelsehindrad, och William Rowland, synskadad diplomat från Sydafrika.

Även Birgitta Andersson är kritisk till att Sheikha Hessa utnämnts till ny FN-rapportör.

– Jag har sett hennes meritlista. Den är inte särskilt imponerande. Det fanns ju flera mycket kompetenta kandidater som dessutom har erfarenhet från handikapprörelsen, och egen erfarenhet av funktionsnedsättning. Man måste också vara förtrogen med handikapprörelsen vilket hon inte är. Hon kommer att ha experter

och rådgivande organ omkring sig, men det handlar ju också om trovärdigheten. Jag känner mig kränkt som individ. Här ska vi stötta henne för att hon ska få sådana kunskaper som redan finns hos andra människor.

Birgitta Andersson är övertygad om att Sheikha Hessa fått uppdraget på grund av ekonomiska skäl.

– Hon har ju pengar och kan bekosta sitt kontor själv. Rika länder borde ha slagit näven i bordet och sagt att man skulle plocka fram de pengar som behövs för att bekosta en rapportör.

IKAPP

Svalt intresse från handikapprörelsen när det gäller en internationell konvention i FN

Allt talar för att FN i år tar beslut om att arbeta fram en handikappkonvention. Men intresset från den svenska handikapprörelsen är ljust, förklarar Kicki Nordström, ordförande i International Disability Alliance, IDA, ett globalt nätverk som består av sju organisationer.

Nu gäller det för handikapp-

rörelsen att vara ett bollplank för den svenska regeringen. Det är ju regeringen som sedan för vår talan. Handikapprörelsen bör prata ihop sig så att man är överens om vilken slags konvention man vill ha. Men vi har svårt att samordna oss, säger Kicki Nordström.

IKAPP

Utredning om varför beslut inte verkställs

Regeringen har tillsatt en utredning om varför beslut om olika insatser inte verkställs. Personer som drabbas hamnar i en "Moment 22"-liknande situation, säger socialminister Berit Andnor. Utredningen ska också ta ställning till hur lång väntetid som kan vara acceptabel.

PASTILLEN

*Motomed ger naturlig träning för både armar och ben.
Aktiv och passiv träning med inbyggd spasmkontroll
samt Biofeedback som ger en analys av träningen.
För rullstolsburna personer.*

SWEDREX
FYSIO & REHAB

Tel 035-176927 Fax 035-176901 E-post pop@rex.se
www.swedrex.se

Tänker du åka till Vintersol?
Behöver du komplement till
din vanliga assistent?
Anlita Vintersol Assistans
svensktalande assistenter!

Kontakta oss för mer information

Vintersol

Box 36, 193 21 Sigtuna
Tel 08-592 560 30
e-post: vintersol@vintersol.com

Det är vi som

HANDIKAPPANPASSAR

din bil...

INREDNINGSSPECIALISTEN FÖR BIL & BÅT

BIL & MARIN TEXTIL

Låsblecksg 2, 589 41 Linköping Tel 013- 16 16 90

**FLERFUNKTIONS
JATAB**

019-611 65 01

Ringgatan 20, 703 42 Örebro
www.jatab.com

VALJEVIKEN
www.valjeviken.se

Bilanpassning

Vi anpassar ALLA sorters bilar efter
kundens behov. Boka in ett besök
hos oss för kostnadsfri utprovning.

Permobil Autotech AB

Timrå 060-59 59 00 • Stockholm 08-747 78 40
Jönköping 036-37 17 99 • Borås 033-13 16 34

www.permobil.com

Protester mot stopp av "Rullstolstaxi"

Den 17 juni i år tog färdtjänstnämnden i Stockholm ett beslut som innebär att man inte längre kan garantera den frihet som varje människa enligt FN:s standardregler har rätt till.

Beslutet innebär att kunder som använder "Rullstolstaxi" från oktober måste betala hälften av taxameterpriset själva på varje resa. Orimligt. Orimligt inte minst mot bakgrund att en färdtjänstresa inte får kosta mer än en resa med kollektivtrafiken.

Rullstolstaxi (Taxi för alla) med bland annat Londontaxi som förebild, är ett projekt som har pågått i Stockholms län sedan februari 2003 och ska pågå till maj 2004. Det har inneburit att kunder som behöver sitta kvar i rullstolen under resan, kan göra det och detta utan att behöva beställa i förväg. Ett system som har fungerat och blivit en succé.

Som vi tidigare har påpekat i STILETTEN ger färdtjänstnämndens hantering av kalkylerna en

Taxi för alla med Londons taxi som förebild, startade i Tjeckien. Institutet för Independent Living vann 1996 ett EU-kontrakt, där en liknande modell för transporter var ett delprojekt. Institutet svarade också för det pilotprojekt som föregick det projekt som Stockholms färdtjänst driver och som nu ska skrotas. I London kan dock vem som helst fortfarande åka taxi. Foto: Stefan Borgus, PRESSENS BILD.

missvisande ekonomisk bild av projektet, vilket sedan legat till grund för beslutet. (red. anm.)

Färdtjänstkunder som använder rullstolstaxi och andra uppmanas att demonstrera mot beslutet och skriva på namnlistor.

Demonstrationerna ägde rum den 8 och 9 september, vid denna tidnings pressläggning, men vi återkommer med bevakning i nästa nummer.

SARI NYKVIST

Kolmårdens djurpark har skärpt sig

Kolmårdens djurpark har skärpt sig vad gäller information om tillgänglighet. Detta efter en artikel i STILETTEN nr 2, 02.

Claes Nydahl skrev: "Efter många herrans år har Sveriges politiker äntligen börjat upptäcka att vi inte har följt internationella konventioner som landet högtidligen skrivit under. Sverige har till exempel förbundit sig att följa FN:s och Europarådets konventioner om mänskliga fri- och rättigheter, men landets riksdag och

regering har aldrig förändrat vår svenska lag så att den står i samklang med konventionerna! Nu har EU vaknat och knäppt oss på näsan och plötsligt börjar det hända saker även i Sverige.

Ett exempel är att tillgängligheten för funktionshindrade till offentliga lokaler och miljöer (privata såväl som samhällsägda) nu enligt lag ska åtgärdas.

Så bra! Det här måste testas."

"Vi ska göra en sammanställning av det du tipsar om, och så

ska vi så klart lägga ut det på hemsidan. Bara "hemmablindhet" har gjort att informationen inte ligger samlad. Tusen tack för dina tips!" svarade man då och har nu alltså gjort slag i saken.

Under en särskild rubrik om tillgänglighet på hemsidan, hittar man den information som man behöver.

www.kolmarden.com

RED*

Diskriminering i skolorna

För högskola och universitet finns lagligt skydd mot diskriminering och trakasserier. Nu ska utbildningsdepartementet utreda hur en lag mot diskriminering i grundskola och gymnasium skulle kunna se ut.

Likabehandlingslagen inom högskola och universitet skyddar mot diskriminering och trakasserier. Diskrimineringen behöver inte vara direkt. Den kan också vara indirekt; att man inte förutsett vilka behov en student kan ha. Till exempel kan det vara diskriminerande att besluta om kurslitteratur så sent att en synskadad elev inte hinner få materialet inläst i tid. Eller att inte ge en person med läs- och skrivsvårigheter längre tid vid examen.

Åsa Pehrsson är ombudsman på Unga Synskadade hon tycker att det skulle vara bra med en lag också på lägre stadier.

– Det kan vara ännu viktigare att det finns lagskydd för dem

som är yngre. När man är ung har man inte alltid självförtroendet att stå på sig om man blir illa behandlad. Det är inte heller så lätt att veta vad som är rätt och fel.

Unga Synskadade får ofta samtal från medlemmar som har problem att hänga med i skolan för att de inte får litteratur som alla andra.

– Det som är störst problem är att få material för dem som använder punktskrift, säger Åsa Pehrsson.

Hur en ny lag kan komma att se ut är ännu långt ifrån klart.

– Vi jobbar med direktiven för en utredning om diskrimineringslagstiftning. Någon mer kommentar kan jag inte ge nu, säger Erik Svanfeldt, pressekreterare på utbildningsdepartementet.

IKAPP

Ja till genteknik

Svenskarna blir allt mer positiva till genteknik. Särskilt om målet med gentester är att upptäcka ärftliga sjukdomar. Det visar ett europeiskt forskningsprojekt.

Studien visar att två av tre svenskar accepterar genteknik. Svenskarna är positiva till kloning av stamceller för att ersätta sjuka celler hos dem som exempelvis har Parkinsons sjukdom eller diabetes.

Bland kritikerna finns personer som ser gentekniken som ett brott mot naturens ordning.

Nio av tio svenskar är emot att försäkringskassan eller försäkringsbolagen ska få tillgång till människors genetiska information. Det kan jämföras med EU-länder som Spanien, Portugal och Grekland där en av fyra tycker att försäkringsbolagen ska ha rätt till insyn.

Tre forskare från Mitthögskolan i Sundsvall har deltagit i studien. 1 000 svenskar har intervjuats.

IKAPP

EU om bussar

Nästa år måste alla nya bussar i linjetrafik vara tillgängliga för rörelsehindrade.

Ett nytt EU-direktiv innebär större krav på tillgänglighet i nya bussar som körs i stadstrafik. Alla länder måste se till att bussarna har en ramp eller lyft och ledstång från på- och avstigningsdörren till sittplatsen.

Utanför stadstrafik får varje medlemsland själv bestämma hur bussarna ska utrustas.

IKAPP

Guide på webben om tillgänglighet

Guiden "Entré Stockholm" visar hur tillgängligheten är till allmänna lokaler och flerbostadshus i Stockholm. I guiden görs ingen bedömning av tillgängligheten. Utgångspunkten är i stället att med text och bilder beskriva hur lokalen ser ut. Den som använder guiden får själv avgöra hur tillgängligheten är utifrån de egna kraven.

Sök lokaler med namn, adress eller typ av verksamhet. Apotek, frisör eller restaurang till exempel. Du kan också ange steghöjd, passagemått eller andra personliga krav på tillgänglighet.

Guiden finns på:

www.map.stockholm.se

PASTILLEN

Den här händelsen är autentisk och tillspetsar debatten om "human" dödshjälp. Som patient är man utlämnad åt godtycke och läkarauktoritet. Vilka bedömningar och kriterier är avgörande i ett kritiskt läge? Är det samhällsstatus, förmögenhet, fysisk kondition eller helt enkelt vilket sätt jag har som människa som avgör frågan om liv eller död?

Krävs det social kompetens för att behålla livhanken?

En invärtes infektion vill inte läka trots antibiotika. Den troliga orsaken är att jag kör rullstol och inte kan använda benen, med dålig blodcirkulation som följd. Läkaren föreslår ett kirurgiskt ingrepp. Ett odramatiskt ingrepp i underbenet, men jag vägrar. Traumatiska upplevelser från barndomen sätter stopp och jag formulerar mina argument mot nedsövning.

Minnen från sexårsåldern. Ett stort kirurgiskt ingrepp med eter-sövning.

Erfarenheter från korta vistelser på sjukhus. Elementär kunskap om lyftning och förflyttning av personer med omfattande funktionshinder existerar inte på en vanlig avdelning. Nedsövd kommer jag att förlora all kontroll.

NARKOSPROCESSEN KAN av olika anledningar misslyckas och leda

till varaktiga och omfattande funktionshinder. Jag har träffat många av de statistiskt få som råkat ut för detta öde.

Läkaren förstår och vi kommer överens om ryggbedövning.

Nervositeten är stor när det är dags. Kirurgen, som jag inte träffat tidigare, bekräftar att någon nedsövning inte ska ske. Min assistent är med i väntrummet utanför operationssalen. De skräckinjagande minnena gör sig påminda. Utan de lugnande preparat som brukar ingå i förberedelserna inför en nedsövning känner jag mig uppjagad.

EN SKYDDSKLÄDD KVINNA böjer sig ned över sängen, ler, presenterar sig och säger med inställsam röst:

– Hej, det är jag som ska assistera när vi sover ned dig.

Det slår fullständigt knock på min självbehärskning! Gråtfärdig

pressar jag fram min protest.

Hon reagerar direkt och byter irriterad taktik. Jag har sett det förr. Som man hanterar ett trottsigt barn som inte vet sitt bästa.

Mitt ben är infekterat. Desinficering av operationsrummet efter ingreppet är nödvändig. Operationen ligger därför sist på dagsschemat för det vid det laget trötta kirurgteamet.

LARMET TYCKS GÅ om att det planerade rutinjobbet verkar bli mer komplicerat än önskat. Patienten ställer till problem!

Narkosläkaren tittar ut och förklarar med lätt arrogans att ryggbedövning i mitt fall är omöjlig. Det visar min journal. Ungefär som på bilverkstan. Man talar om för bilägaren att den felande reservdelen inte finns.

Den arroganta tonen gör mig skärpt och jag argumenterar för min sak. Han lyssnar och lovar

att göra ett försök att bedöva i ryggen.

ETT VANT OPERATIONSTEAM lyfter upp mig på operationsbordet. Mina farhågor i den vägen är överflödiga. Här lyfter man ständigt sovande människor.

I uppståndelsen är det ingen som märker att min assistent står på tröskeln till operationssalen i skor och kavaj.

Han visas ut och narkosläkaren gör sig beredd att bedöva.

Irritation präglar situationen. Allt är förberett och teamet är på plats. Klockan går. Menande blickar utbyts. Ska operationen ställas in?

BEDÖVNINGEN MISSLYCKAS som narkosläkaren befarar.

Då är jag beredd att gå med på nedsövning. Pressen på mig är stor. Jag behöver ju inte vara rädd att bryta något ben eller liknande

under sömnen. Den irriterade stämningen och de upprepade försöken att bedöva har avdramatiserat och blåst bort barndomsminnena. Jag är på plats och det hänger på mig. Det är väl bara att sätta igång?

DÅ AGERAR NARKOSLÄKAREN. Situationen har påverkat mitt blodtryck. Det är nu uppe i en nivå som gör nedsövning riskfylld. Narkosläkaren har tagit intryck av mitt sätt att protestera. Det är på sin plats att informera om det uppkomna läget och narkosläkaren utfärdar en varning.

PRESSEN ÖKAR. Ska jag under sådana omständigheter tvingas ta ett beslut till något som jag inte ens vet vad det kan få för följder? Har jag rätt att göra det utan huru och barns medgivande?

Jag kräver att operationen inte ska genomföras. Blickar och åt-

börder är inte nådiga.

Dagen efter kommer emellertid kirurgteamets chef till mig på avdelningen och ber om ursäkt å sjukhusets vägnar. Han beklagar det tråkiga missförståndet och skyller på bristande kommunikation mellan sjukhusets personal.

JAG GODTAR URSÄKTEN och går med på en ny operation under andra omständigheter. Samtidigt undrar jag vad som hade hänt om narkosläkaren haft en negativ inställning till mig och mina protester?

Krävs det social kompetens för att behålla livhanken?

ROLAND EWERS*

Staten betalar inte sina räknor

Tyvärr, vi kan inte betala! Pengarna är slut! Det var försäkringskassans besked till Röjgrens bil och motor i Tvååker.

– Vi är förvånade och arga, säger Bengt-Inge, som tillsammans med brodern driver företaget. Vi har gjort ett jobb och får inte betalt för det. Det är alldeles för mycket pengar att ligga ute med för oss. Först i januari har vi chans att få betalt, säger de på försäkringskassan. Det liknar ingenting, säger Bengt-Inge. Får man verkligen göra så?

De båda bröderna har fått en inblick i en värld som de inte trodde fanns.

HANDLÄGGARE Ingemar Fors på försäkringskassan i Kungsbacka har bara att beklaga. Jag kan bara skicka över det direktiv vi själva har fått från RFV. Några pengar har vi inte.

Kerstin Christiansson Ekstrand, chef för försäkringskassan i Halland, menar att detta förhållande kommer att påverka handläggarna i deras beslut om bilstöd. Man kommer att bli betydligt mer återhållsam i sina bedömningar, tror hon.

BAKGRUNDEN ÄR att de statligt budgeterade bilstödspengarna är slut. Det är sjunde året i rad som detta händer. Inga utbetalningar får ske efter den 22 augusti, var RFV:s direktiv till försäkringskassorna i mitten av augusti i år. Branschen – bilanpassarna – har hållt sig till tåls. Budgettaket och

dess följder är ett påtvingat villkor. Samtidigt är det till stor del statliga pengar som håller branschen igång. Men nu är situationen ohållbar. En mycket specialiserad bransch hotas av nedläggning, vilket skulle vara en katastrof för brukarna.

– **ATT UNDER 4 MÅNADER** inte få betalt för sina utförda arbeten är katastrofalt kännbart, säger Per-mobil Autotech i ett officiellt uttalande. Det går inte att bedriva en kvalitativ verksamhet om staten inte kan betala för utförda anpassningar. Etablerade och kunniga anpassningsföretag som

skaffat sig den specialkompetens som krävs för handikappanpassning av personbilar måste minska sin personal, eller riskerar att slås ut helt”.

Christina Janzon på RFV säger att man ett flertal tillfällen påpekat det ohållbara i situationen för regeringen. De som beviljas bilstöd får ta den värsta smällen. Förhållandet mellan staten och bilanpassarbranschen är affärsmässigt osunt. Dessutom skapar den osäkra situationen en hel del extra administrativa kostnader.

DEPARTEMENTSEKRETERARE

ngar

Michael Blom ser inga förändringar inom den allra närmaste framtiden. En utredning är tillsatt och frågan har hög prioritet, säger han. Bl.a. ska man ställa bilstödet i relation till färdtjänsten.

Är det så att det statliga bilstödet ska försvinna genom stram budgetering? Att kostnaderna istället ska bollas över till färdtjänst och kommunerna? Färdtjänsten, som en gång var tänkt att ersätta den otillgängliga kollektivtrafiken, är på många håll begränsad till ett minimum. I rikets andra stad till exempel får man resa 1 (en) gång per vecka på fritiden. Det betyder husarrest. Vilken annan medborgare accepterar något sådant?

– **NÅGONSTANS MÅSTE JU** pengarna tas, konstaterar departementsekreterare Michael Blom.

Hur går det då för bröderna på Røjgrens bilverkstad?

– Vi får väl sätta kronofogden på försäkringskassan, säger Bengt-Inge. De ska väl betala som alla andra?

På kronofogdens juridiska avdelning ser man principiella hinder att ställa försäkringskassan inför ett betalningsföreläggande. Troligtvis kommer kassan bestrida och ärendet övergå till tingsrätten, vilket både kostar och tar tid, upplyser man där.

RED*

Offentligt uttalande rörande bilstödet

Permobil Autotech AB anpassar personbilar för rörelsehindrade. Företaget med sina 26 anställda, verkstäder på fyra platser i landet och en årlig faktureringsomsättning på cirka 40 miljoner kronor är en av de största i branschen som mest består av mindre företag i storleksklassen en till tio anställda. Bolaget är ett helägt dotterbolag till elrullstolstillverkaren Permobil AB.

Precis som övriga företag i branschen är Permobil Autotech mycket beroende av anslaget för bilstöd, eftersom den största delen av anpassningarna som görs i Sverige finansieras av dessa medel. Kortsiktigt är därför frågan kring denna lagstadgade rätt till bilstöd den absolut viktigaste för företagen inom bilanpassningsbranschen.

Funktionshindrade personer kan ansöka om ett statligt bilstöd som ger dem bidrag till dels inköp av bil dels till anpassning av bilen. Rätten till stöden beslutas av socialförsäkringsnämnden och betalas sedan ut av försäkringskassan direkt till billeverantören och till den verkstad som gjort anpassningen av bilen.

Tanken är att de budgeterade medlen ska räcka ett helt år. Bilstödet är dock försett med ett anslagstak, vilket innebär att inga fler bidrag kan betalas ut när budgeterade medel är slut. De senaste fyra åren har pengarna till bilstöd tagit slut flera månader före årsskiftet. I år (2003) var de anslagna medlen lika stora som året innan, det vill säga 164 miljoner. Då dessa pengar tog slut redan i maj beslutade riksdagen om att skjuta till ytterligare 56 miljoner. Även dessa pengar har nu tagit slut (läs slutet av augusti). Anpassningsföretagen kommer således inte att få betalt förrän i januari 2004 för de anpassningar som faktureras från och med nu. Detta innebär att minst fyra månader av årets anpassningar skall tas av nästkommande års anslag. Anslagen för 2004 kommer således att ta slut ännu tidigare än i år om inte anslagen höjs.

Detta fenomen innebär redan i år stora problem för företagen i branschen. Att under fyra månader inte få betalt för sina utförda arbeten är katastrofalt kännbart. Det går inte att bedriva en kvalitativ verksamhet om staten inte kan betala för utförda anpassningar. Etablerade och kunniga anpassningsföretag som skaffat sig den specialkompetens som krävs för handikappanpassning av personbilar måste minska sin personal, eller riskerar att slås ut helt. Men de största konsekvenserna drabbar de funktionshindrade som i många fall är helt beroende av sin anpassade bil. Vem ska hjälpa dem om anpassningsföretagen tvingas lägga ner sin verksamhet?

RIKARD RÖNN
VD PERMOBIL AUTOTECH AB

Sydafrika – en förebild för Sverige

Människor i de allra fattigaste områdena Eastern Cape och KwaSulu/ Natal.

Sydafrikas handikapp-politik borde vara en förebild för Sverige. Det unika är att handikappfrågan genomsyrar hela det sydafrikanska samhället. Direkt under presidenten Thabo Mbeki finns ett särskilt organ med uppgiften att medvetandegöra och utbilda ministerierna så att handikappfrågorna finns med i bland annat alla policydokument.

– Det riktigt stora är att i Sydafrika förs också alla frågor om handikapp upp på en människorättsnivå, säger Lennart Nilsson, före detta generalsekretare i SHIA (Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening) nyss hemkommen från Sydafrika. Där har han bl a arbetat med den afrikanska handikappdekaden (2000–2009).

INITIATIVET TILL DEKADEN togs av afrikanska handikapporgani-

sationer på den internationella handikappdagen den 3 december 1999 för att rikta uppmärksamheten mot den ökande fattigdomen och diskrimineringen av barn och vuxna med funktionshinder i Afrika.

Den övergripande målsättningen är att förbättra livsvillkoren främst genom:

att stärka människor med funktionshinder och deras organisationer så att de själva kraftfullt kan driva frågor om mänskliga rättigheter samt rätten till delaktighet och jämlikhet

att utbilda och förse statstjänstemän på olika nivåer med verktyg för att de ska kunna inkludera handikappfrågorna i sitt arbete.

SYDAFRIKA SOM HAR en väldigt

framsynt handikapp-politik har nu en stor möjlighet att driva på Afrikas delaktighet i arbetet med FN:s kommande handikappkonvention. Sydafrika bör också kunna påverka integrationen av handikappfrågor i det afrikanska initiativet för ekonomisk utveckling och bekämpande av fattigdom, det så kallade NEPAD-initiativet. NEPAD är förkortningen för Nytt partnerskap för utveckling (New Partnership for Development).

Från 2004 genomför SHIA en insats för att stödja afrikanska handikapporganisationer inom ramen för dekadern.

UNGEFÄR VAR FJORTONDE (sju procent) sydafrikan har ett funktionshinder. Skillnaden mellan svarta och vita vad gäller stöd och service är fortfarande stor. För välbeställda sydafrikaner finns avancerad hjälpmedelstek-

nik och rehabilitering. För fattiga svarta är möjligheterna att få stöd och service ytterst begränsade. Under apartheidtiden fördelades resurserna inom handikappsektorn nästan enbart till de vita.

1984 bildades DPSA, Disabled People South Africa. Det var en organisation för funktionshindrade, som inom ramen för ANC:s kamp mot apartheid kämpade för funktionshindrades rättigheter.

– ANC har sedan dess lierat sig kraftigt med handikapprörelsen, som därför fått en politisk roll. Under en tid hotade DPSA också att bilda ett eget parti om de inte fick med sina krav i ANC:s politik, berättar Lennart Nilsson.

Direkt underställt presidenten finns OSDP (Office on the Status of Disabled People) – med uppgiften att medvetandegöra och utbilda ministrar och tjänstemän på departementen så att handikappdimensionen finns med genomgående i alla policydoku-

ment, riktlinjer och strategier. Den sydafrikanska regeringen har gett handikapporganisationerna plats i en rad av de kommissioner som ska bevaka att grundlagen följs, bland andra ungdoms- och människorättskommissionerna.

1998 TECKNADE SVERIGES och Sydafrikas regeringar ett samarbetsavtal för att stödja OSDP:s verksamhet. SHIA har varit rådgivare till OSDP samt samordnat utbytesprogram bland annat för ungdomar. Samarbetet, som har kostat Sida 35,5 miljoner svenska kronor, avslutades första juli i år.

OSDP har arbetat för att förändra attityder till funktionshinder med särskilda "training program" bland annat i de fattigaste områdena, Eastern Cape och KwaSulu/Natal..

OSDP har också haft särskild "training" för de flesta departement i Pretoria.

Det handlar om 17 till 18 av

27 departement och då handlar det mest om undervisnings- och socialdepartementen.

Det finns också en särskild nationell handlingsplan för handikappfrågor och i den finns en uppföljningsplan.

– **DET SKULLE SVERIGE LÄRA SIG** av. Svenskarna är duktiga på att skriva målpapper men knappast på att bygga in uppföljningar i planerna.

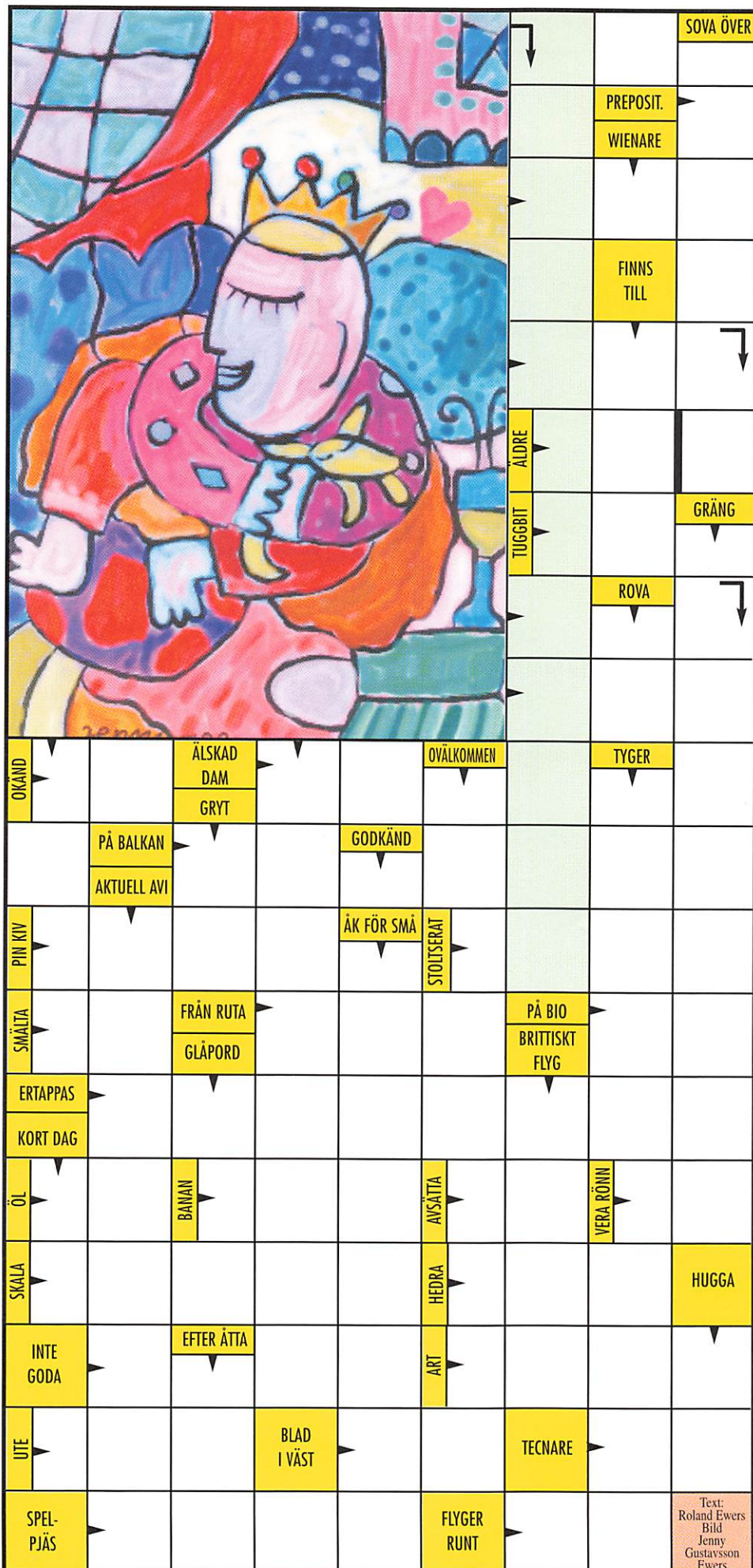
Sydafrikaner som kommer till Sverige tycker att det mesta fungerar för funktionshindrade i Sverige. Men de funktionshindrade syns sällan ute i vardagen.

– Var finns de handikappade i Sverige någonstans? undrar de ofta. Där är den stora skillnaden. Låt oss kalla det större "awareness" i Sydafrika. För handikapprörelsen i Sverige har utbytet med Sydafrika betytt "otroligt mycket", säger Lennart Nilsson.

TEXT OCH BILD: HOLGER NILÉN

OSDP har arbetat för att förändra attityder till funktionshinder med särskilda "training programmes" bl.a i de fattigaste områdena, Eastern Cape och KwaSulu/Natal.

Korsord 6

Nyckelordet i det färgade fältet är ett ord som man kan säga att STILETTEN är den här gången

Rätt svar ska vara oss tillhanda senast 15 nov.

Adress STILETTEN, Arenavägen 63, 121 77 Johanneshov. De 10 först öppnade svaren belönas med vardera 2 penninglotter.

Nästa
STILETTEN
i dec 2003

Text:
Roland Ewers
Bild
Jenny
Gustavsson
Ewers

Posttidning B

STIL

Arenavägen 63

121 77 Johanneshov

Ratzka Adolf
Petersensväg 2
127 41 Skärholmen

STIL

Behöver du personlig assistans?

STIL är en ideell förening för dig som behöver personlig assistans. Föreningen har som mål att anpassa assistansen efter dina behov. Vår lösning ut så här:

- Du väljer själv dina assistenter och blir deras Arbetsledare.
- Grund- och fortbildning i arbetsledarrollen
- Chans till regelbundet utbyte av erfarenheter med andra i liknande situation.
- Full kontroll över dina assistansmedel.
- Avgiften för central administration är låg.
- Du kan vara med och välja styrelse och påverka hela verksamheten.

Vill du bli personlig assistent?

När vi anpassar assistansen efter arbetsledarens behov så lägger vi också grunden för ett bra arbete som personlig assistent:

- I STIL kan assistans utföras på rätt sätt och vid rätt tidpunkt.
- Personlig assistent liknar många andra serviceyrken som tar tid och lust att lära sig väl. Under tiden växer yrkesstoltheten.
- Vi har både enskild- och grupputbildning i yrket.
- STIL är en stor arbetsgivare med stabil ekonomi.
- Det finns tydliga riktlinjer för arbetet i kollektivavtalet mellan KFO/Kommunal.

Välkommen!

STIL